

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer ha-Milu'im

Schönhack, Joseph

קאהנייט, יוסף

Varsha, 629 = 1869

ח תוא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9688

מאכען). ת"י ולכה זועמה (במדבר כג ז) זעיר לי.

זף ת' ונער (ישעי' יז יג) ויוזף; כע' נזף (אנשרייען) ועקרו מן "זעף".
זפא ת' זפת (ישעי' לד ט) זפא (פעך). (ע"ז לג.) ישנים ומוופסים (געפעכט).

זפא (ב) שמוס לב ד) וצר יתיה בזיפא; כמו "בציפא" (מאטטע, טוך) ע"ע זף ג.

זק (ילמדנו מסות) זיקו שלכם; צ"ל "דיקו" *dixatio* (רעכט, גערעכטיגקייט) כמו במדרש (סס).

זקף (א) סוסה מד.) מעמידן זקיסין (העלדען) בני אדם גבורים.

זקף (ב) (חסר זי) זקיפא די אתקין לנפשיה (גאלגען) צליבא.

זקק (א) (תהלים יב ז) זקוק ז' זימנין (געשמאלצען, גערייניגט).

זקק (ב) (יו"ט שנה ג) אהן זקוקא דיקלון (שלויע) נאדים מאוסים.

זקק (ג) (כדריס עז:) אודקיקו ליה רבנן לבריה (זיך געזעללען, בע-שעפטיגען) ענין התקרבות וקשור.

זר (א) (תהלים מט יט) לא זר (ווייען) ענין נטייה; כמו "סר".

זר (ב) (שנה קסג.) לזירין; הם אגודות קש שאגודתם באמצע.

זרב (א) (יו"ט כלאים ט) מנעל של זרב; ובמשנה הגי' "זרד" (האגף) בע' זרד ג.

זרב (ב) (יומא עח.) כסא דכספא חסר נמי אסור משום דמזדריב (וואפארירן, דונסטען). פי' הבל המים מלחלה, מליים (ליוזבוי) בעת יזורבו; ורשי' פי' כחליק ונשמט ידו ונשפכו המים עליו.

זרבוב (פסיקתא לד) שנדמה (המלאך) כזרבובית קטנה של אש (שמראהל, פלאמכען).

זרביל (משלי ל לא) אככא דמזורביל בינת תרנגולי; צ"ל "דמזורביל"

בכ"ף שענינו בלס"ו (שמאלץ איינהער-טרעטען) כדרך הלוך התרנגול בין התרנגולת.

זרזא דקני (שנה ח: , ימות קא:) פי' אגודה וחבילה של קנים (בונד), מע' זרו ב.

זרזייא (יו"ט מע"ס ד) בחר בלני מסיק לזרזייא; הק"ע פי' "עוצר ענבים"; אולי צ"ל "לזרזייא" (ראזינען) כע' ארון ב.

זרוף (סס"ר, לריח) שמן כו' אינו מזרוף כשאר משקים. (יומא פז.) מטא זרזפי דמיא ארישא (שפריטצען) התות טיפות כהשפיכה.

זרמית (ישעי' ד ו) לאגנא מזרמית וממטרא (פלאטצדעגען) גשם שוטף.

זרוע ל"ם (ליוזב כג ח) ואיש זרוע (קראפט, געוואלט). (נרכוס יז:) והם נוזנין בזרוע, באלמות.

זריון (פסחים קז.) אשתי מי זריון; מין משקה, בע' מזריון.

זרע בל"ם (וואמע; קינדער). זרעית (שמוס יב כא) תר' משפחה (פאמיליע).

זרעונין (ת"י ויקרא יא לו) על כל זרע זרעונין (פלאנצען; הילזענ-פריכטע).

זרר ת' עמישותיו (ליוזב מא ט) זרירוהי (ד' ניעסען) מל"ם.

זרת (ילמד' טלא) עד שהוא במעי אמו זרתיה מתוח לקבליה (פויסט) ידו ואגרופו להכות.

ח

חאיך (נראשית כו ח) יצחק מחאיך (שערצען) כע' חך א.

חאק תר' חתר (ליוזב כד כז) חאק (גראבען, הויען) ענין חפירה וחקיקה.

חב (א) (מוס' כלאים ג) הקנים והחבין שמוידען

(שמוידען, בוש) צמחי עץ שפלים.
(ב) **חב** (כ"ק קיט:) ולא ישיל בו יותר
כמו "חובין (נאמה, שטיך)
תחיבות ותפירות.

(ג) **חב** (איכס א ג) מתחבאה בין תחומיא
(פערבערגען, פערשמעקען) ענ'
הטמנה והסתרה. (כ"ק קא:) שגבון
בחבא; פ"י לחבוא ולטמון.

(ד) **חב** (פמיס' איכס) ר"י דסכנין כו'
מחבי חביים, ובו"ר (ז) הגיר'
"סתווה תויים" (צייכען דייטען) לבקש
אותות מן הנראה על העתיד.

חבה (לכות ג) חבה יתירה (ליעבע)
בע' חבב.

(א) **חבט** (כחונמ י.) מברכתא חביטין
ליה. (סוכס כז.) אמרונן
חבוט רמי (ניעדער-אונטער-ווערפען) ענ'
השפלה ושימה לתחת.

(ב) **חבט** (שנת פ:) אידי ואידי חבוט
(פערמירשט) סיד נמוח במים;
והוא מע' חבט א (שלאגען) כערכי טרף
א וב. מח א וג. וע' טרף א וב. (סוכס
ט:) בשחבטן.

(א) **חבל** (כ"ק כ:) לחבלו ולא לחבטו;
ו"ג "להבלו" (דונסט, דאמפף)
ע"ע חבל א. (נדס לד:) חביל גופייהו
וכסריח.

(ב) **חבל** (ויקרא כא ה) לא יחבלון חבול
(פערלעטצען).

חבלא (יונה ז ז) לאסקא מחבלא חיי
(פערדערבען, טאָר) הוא
תר' מלת "שחת" (גרופט דעס טאָדעס).
חבננא; בלס"י (טראַג, פֿויל) עי"ע
חכן ב, תר' עצלה.

חבק (משלי ה כ) לא תחבק עובא
דאחרייתא (אומארמען, אומ-
פֿאַססען). (שנת ח:) חבקין שבצואריהן
(האלו באַנד). (נדס נח.) מקום חבק
(צוואַממענהעפֿטען) ענין דבוק.

(א) **חבר** (ינו' פאכ ז) ואינו מחובר;
כמו "מחור" מע' חור א.

(ב) **חבר** (סוכיות יב.) בביתא דחברא;
ניעדער

צ"ל, דהברא" (דונקעל) כע' הבר ב.
חבריו (ינו' מ"ק ח) הדא חבריי גנב;
כמו "חפרי" (גרוב, ציכטערנע)
בור הפור.

חבת (ינו' שנת ו) לענין סנדל, כע'
חבט ב (שלייפע).

חג (משלי ח כז) חג חוגתא (קרייז,
צירקעל) ל"מ.

חגבא (ויקרא יא כז) וית הגבא לזנוהי
(היישרעקע) א' ממני הארבה.

חגיגה מעה כסף (חגיגה ז.) מל"מ
(סהלס קיח כו) אסרו חג (פֿעסס
אַפֿפֿער).

חוגה (חולין סז:) מין עוף ספק
טמא.

חגייא (ינו' ר"ס ז) חמיין דקלייא דבבל
כאלק חגייא; כמו "חגייא"
(דאָרנען) קוצים.

חגל (ינו' סוכס ג) אלמנה שוכבית מי
חגלה נסבת שום ביש; כמו "עגל"
(אומקרייזען, אומלויפען) פ"י כאשר
תסכב בחוצות.

חגר (שמו"ר מג) התחיל חוגר בתפלה;
ענ' התאמצות; ע"ד אור נא כנבר
(אינז לח ג).

חדא (סהלס עח ז) אביע חרון (רעטה-
זעל) חידה, חדתא.

חידא (ס' חסמך ח טו) חידא מדהא
(מיטצע, טורבאן) מגבעה.

חדבריו, (ס"י זרחשים יע יא); צ"ל
"חורדיא", ע"ע (ליכטיגע
שטאאר).

חדד ת"י כאשר תעשינה הדבורים
(דנכיס א מד) דחדדן וחיישן
אורעיתא; מע' חד ב (שטעלען)
שעוקצות ומכאיבות הצרעות, מין
דבורים.

(א) **חדוד** בקצת נוס' "חדודי עיינין" צ"ל
"חרורי" בע' חרר א.

(ב) **חדוד** (סנהדרין סו:) מעשה חדודין;
ו"ג "מעשה חורדום" (ז"כ ג:).

חדם (ס"י דנכיס כה ט) ויחדם ריגליה
ניעדער

(פלאַמצליך וועגראַפֿע) ובל"ם (ליוז ס יב) ה: יחרוף בתי"ו .

חב"ף (חכ"ס ח ב) רובין חמפין כו' בני נצא מחמפין (לאַרמען) ענ' צעקה .

חמר (שנת סז.) בדועא דחמרא חמרתיה (שיצאנען, פייטשען) ענ' הכאה , מע' חמר ג .

חיא (ח"ס' ס כז) ולחיתא דפלכיא ; אספה (פֿערזאכטלונג פֿאַן מענשן-היזער ; דאַרפֿשאַפֿט) .

חיותא (זכור' כ"א) אצר חיותא (געכאַרטימטער) האם , כע חיה , ע"ע אצר לעיל .

חייט (שנת י"א) ; מע' חט לעיל ; תופר ומחבר חתיכות לבגד ללבוש (שניידער) .

חייך (ז"מ נט:) קא חייך (ער לאַכט) מע' חך ב .

חייל (ל"ר , היו צריה) א"ל ומה חייליה ; ל"ט כח וחיל (קראַפֿט) ; והישאל לראיה לדבר (בעוויין) , (ירו' שנת ג) חייליה דר' יונה ; פי' ראיהו .

חיים (ז"ק פח.) שאין לו חיים *χαιος* (עדל-געבורט-אבקונפֿט) כמו "יחס" .

חייך לזכרותיה (זכור' כט:) מע' חק ג (אויסגראבען , פֿערטייעפֿען) ענ' חקיקה והשפלה .

חויש , לעיל בע' חדר (פֿערלעטצען ; ליידען) ענ' הכאה , מע' חש א .

חיל (זמל' ד כג) לחילא חילא (הערר , דינס-פֿערריכטונג) .

חיל (ישע' כח א) חילא שמינא (טהאל) בקעה .

חכא (משלי ה ג) חך (נויסען) .

חכה בע' כחכה לקמן .

חכך (ירו' מ"ק ג) חכך גדול נעשה באותו היום . ובש"ס (ז"מ נט:) .

אך גדול כו' (טרויער) עצב וצער . **חכס** (ל"ר , חלומות) את אמיה חכיס ; פי' בא על אמו ; כמו בל"ם והאדם ידע .

חכמה (שנת קכח:) וקורין לה חכמה (דעכאַסמע) מילדת , בע' חיה .

חכס (ח"י זכר' כה ט) ויחכס ית רגליה באדעא ; צ"ל "ויחכס" כע' רחם , (דריקען , אנשטאַכסען) בים"ו , ובש"ס (ינמ' מז.) למדחסייה לכרעיה .

חכר ת' אפלה (משלי ד יט) חכירא (דונקעל , פֿינסטער) ע"ע הבר ב .

וכן ת' קודר (מכל' לה יד) חכיר (שוואַרצליך , ברוין) .

חלא (מע"ש ד) פירות שהדקיבו ומעות שהחליאו ; כמו "שהחלירו" (פֿער-ראַסטעט) ע"ע חלד ב , או הוא מל"ם , חלאה" (שמוטיץ ; ראַסט) .

חולא (ספרי עקב) סי' שלא קנה פי' שאות וחולאות ברומי , כמו "הולאות" *αυλα* (האַף , וואַהנוטיץ) .

חלב (שמו' גח) חלב ודבש (מילך) . (שנת נה.) החולב (מעלקען) .

חלבון (ירו' זכור' א) הענבים חלבוניות (טרויעפֿען) זבים כחלב ומלחחים .

חלדות (מוס' ז"ק ו) הלעימה חלדות ; כמו , חלחית" ע"ע (אססא פֿעטידא , טייפֿערס קאַטה) מין נטף .

חלדת (ירו' יומא א , שס מגילא ד) חולדת המולים ; פי' הק"ע חפירות שבגבעות .

חולה (ירו' שנת יט) אייתין דרך חולה (קעטטע , ציילע) שורה של בני"א , מע' חלי .

חלז (מוס' כמו' ז) נפל חלזה בעיר ; כמו כרזה (געריכט) קול דוברים .

חלחל (ח"ס' ד ד) ותחלחל (ערשיטטערין) ענ' חרדה ונפילת הלב . (קס"ר , ומוצא אני) אדם קשה וצרה מחלחלתו .

חלחל

ב) חלתל (ילמד' משפטים) החלחול (גיפטי) היה נכנס בהם (מן הצרעה); הארס המחלחל מתפשט ויורד.

ג) חלחל (לאז, פאָרען, דורכדרינג-גענד) בע' חל י.

חלחולת (מולין נ.) חלחולת שנקבה (מאכמ-דארם) כרכשא.

א) חלט (ינו' מגילה ה) כחצי חליטה; פי' שורות עגולים מתבנית חליטה (הצלו-בא:ד) מע' חלט ג.

ב) חלט ת' לא התערב (משלי כ י) תתחלט (מישען) מע' חלט

א, וכן בלס"ו. ת' וכסיל מתעבר (משלי יד טז) סכלא מהחלט [כאלו היה כתוב מתערב].

ג) חלט (ינו' סנה' י', ז"ר כח, קה"ה, ראה חיים) זרובתם חלטנית היתה (כרויהענד, הייס) מע' חלט ב.

חלטתא תר' הלטאה (ויקרא יא ל) חלטתא *κωλοτης* (א' איידעקסנארט).

א) חלי (ספ"ר, מה יפו) חלאים כו' לחוליא של עטוד (ציערצטה) מין קשוח וכותרת.

ב) חלי; עיי"ע יס"ח לי לקמן בהערה.

חלם (קדושין כה.) חלים שפתיה; מע' חלם ג (שליסען, ציאוצאממענ-העפמען), ומה (סנת לא:) מקום חלמה; הוא מקום התפירה.

חלמא (דני' ז ד) אמר חלמא (טרוים).

חלון ל"מ (פענסטער); והושאל למקום חלול שלא נסתם, כמו בדיני אינות הריאה.

חלסית ומצולה (ערכין לב.) פי' הר"ח שהוא קרקע של חול לעשות כמנה זכיכות.

א) חלף (דניאל ד יג) וז' עדנין יחלפון (פאָראיבערגעהן) ענין העברה.

ב) חלף (עזרא א ט) מחלפים תשעה ועשרים (שלאַכטמטעסער).

ג) חלף; בל"ע (לאַזלצאסען); ואולי מזה (איזנ יא י) אם יחלוף ויכגיר וגו'.

א) חלק ת' שדה (משלי כג י) חלקא; (ינו' ז"מ ז) זבן חדא-חלקא; כמו "חקלא" (פעלד).

ב) חלק (ז"ר יא) להוציאך חלק אי אפשר (גלאַט, אָהנע ער-קלערונג) בלי מענה.

חלקוסתא (ז"ק ל:) אפקר חלקוסתא; וי"ג "סלקיסתא" (ראטטעל-טרעסטער) פסולת תמרים.

חלש (ע"ז טז.) דחלשי כמנו בלי זיין; כמו "דחשלי" (האסמערן) מע' חשל ב.

חלת (פ' אסתר ה טו) בחולית דדהבא *κωλεος* (שיידע) נדן ונתק.

חמא (שמות ג ה) ענא דיתרו חמוהי (שוויגערפאָטער). (דנריס כז כג) חמותיה (שוויגערמיטטער) [ובל"מ אין נקרא כן רק אבי הבעל].

חמאתא (משלי ל לג) חמאה (בוטער).

חומה (כחונות קיא.) שלא יעלו ישראל בחומה *χυμα* (שטראַם פֿאַן איינער מענשען מאַססע) בחוקה ותקיפות מרוב אדם.

חמה חכאכית (ז"ר לד) *χαιμα*; (פֿראַסט; קעלט), בע' אבבית בהערה.

חמו (פ"י שמוק ד יג) דחמי למשתלחא (פֿעהיג, בעשטיממט) ראוי ומוכן, מע' חם ג.

חמם (ינו' ע"ז ז) אם היה נחמם אסור (ערהיטצט, ענטצונרען) ענין דליקה וכאיבה.

א) חמם (גיטין נט.) סיבני וחומם (א' ארט צייג).

ב) חמם (ת"י זכאשית ז כא) ואתחממי כל בשרא (פֿערשיעד) חמיע

חב
א
ב
ג
ומזה
סוכ
חב
חב
ומר
חמ
חנ
חנ
חנ
פס
מלת
לקרו
בעצ
האכ
חם
אליו
וימש
ומנח
נדרף
לדיק

חמיע ת' חמץ (שמות יז טו) חמיע
(געוויערטעם; עסיג).
חמר (א) חמר (חיוז ל כג) מעו חמרו
(ברויזען, גאָהרען, אייג-
שרומפּפּען).
חמר (ב) חמר (זכמים כא.) דמשקע ליה
בחומרתא (שטיינע; לאַסט),
מע' חמר יב.
חמר (ג) חמר (שנת קלח.) חומרי מתניתא;
קשר חבור וכלל איזה דבר.
ומזה (ע"ז ט.) ומשכה ליה לחומריה
(סוממא, צללגעמיינע) פי' חשבון הכולל
והסכום.
חמירא ת' שאור (ויקרא ז יב) חמירא
(זויערטייג) וכן בל"ע.
חמת (יכו' עירובין ט) הכושת והחמות;
כע' חמס, מין צמח בשמי
ומריח, בע' חמס. (תוס' שנת טו) ומשך
את החמיתה.
חימתא (משלי כז ד) נכזריותא היא
חימתא (צאָרן, וואַטש).
חמתנא.
חן ל"ם (ברא' לג טו) מצא חן (גונסט, גע-
וואַגענהייט) אהבה ונשירת לב [יח].
חנא (ת"י צמד' יג כ) הבכרכין פציוחן
חניין (רוהען, וואַהנען) ענין דירה.

חנגא (סהלס פז ז) ואמרין שירין על
חנגיא; מין כל"ז.
חנוני (חנות ג) והחנוני מקיף (קראממ-
הערד).
חנך (משלי כז ו) ל"ם (געוועהנען,
איינווייהען).
חנוכה (שנת כא:) מצות חנוכה
(ווייהפּעסט) ימים אשר חנכו
בו החשמונאים את ביהמ"ק אחרי אשר
הושמא.
חנונית (סוטה מט.) תומרתא דחנוניתא;
מין תמרים בעלי ריח טוב.
חסחון (מנחות עו:) מפני החסחון.
(שס פו:) מפני החסכון (שאַנען)
כע' חסך לקמן וכדמסיים שם בש"ס.
חסחף ת"י ירחף (דברים לג יא) יחסחף
(שיטצען, דעקען).
חסך (א) חסך (ת' יחזקאל פז מז); כע'
חסך ב (קליין, וועניג).
חסך (ב) חסך (תוס' סוטה ו) חסך עליו
המקום. (זכמים ו.) שחסך
הכתוב (שאַנען) מל"ם בסי"ן.
חסכא (ז"מ ע.) חוסכא דנחשא (פּער-
דערבען) ענין גרעון שנעשה
גרוע ונשחת.
חסל (א) חסל ת' אלפים בת יביל (מ"א ז
כו)

[יח] חן (משלי יז ה) חן חן השוחד צעני בעליו אל כל אשר יפנה יסביל; הוא אחד
מהמקראות שלא נתבארנו היטב, כי לא פורש מה הוא "חן חן", ולדעתי הסוגיה
פה לחן מאגנע"ט שצטבעו למשך חליו את הברזל, כאלו יאהבו ומולא חנו בו, וכן
מלת *aimant* בלשון נרפת שהוראתה "חן ומשיכת הלב לחבר" (געוואַגענהייט, גונסט) סורה
לקרוא בה גם את החן מאגנע"ט מטעם זה, וזהו: חן חן השוחד וגו' [פי' השוחד הוא
צטבעו כחן המאגנע"ט, שמושך את לב מקבלו לנטות לראון נחשו, ועוד יגדל ממנו, כי הנה
החן הזאת לא תמשוך רק את לב מחנגדו, ליר הנפוני מהאחד את ליר הדרומי מהשני; ואולם
אם נכריחם להניח אותם ליר הנפוני מהאחד לקלה ליר הנפוני מהשני, אז מלבד שלא ימשכו
אליו, עוד ידחוו ממנו הלחה, לא כן השוחד] אל כל אשר יפנה [בכל אופן נחונה] יסביל
[וימשך אליו את הלב] כי הוראת מלת "שכל" הוא גם להיות נרדף למלת "חן" ככתוב (משלי ג ד)
ומלא חן ושל כל טוב, וזהו גם באור המקרא (בראשית ג ו) ונחמד העץ להשכיל (אנציהען)
נרדף עם "תאווה הוא לעינים". (תהלים מא ב) אשרי משכיל אל דל. (משלי כא יב) משכיל
נדיק לבית רשע, וכן באור עוד מקראות כתובים בשם זה (הערה זו כתבתי בהכרמל
לשנת תרכ"ח).

כו) מחסל (ענמהאלטען).
ב) **חסל** תר' ויגמל (זכאשית כח ח)
ואתחסל (ענטוועהנט) ענין
העתקה משדים. (ילקוט זכאשית פז) אי
ךך יכול חסיל.

ג) **חסל** ת' גמוליו (סהל'ס קג ז) חסוליו
(וואהלטהאטען, פֿערדגעלטונג).

ד) **חסל** ת"י על גזוליו (זכריס לז יא)
על חסיליו; נראה שצ"ל
"חסיליו" עיי"ע, מין הגזול.

חסים (כל'ס עז) והחסים שלו (מ'יל-
קארב) שחוסמין וסוגרים בו
את פיו.

חסן תר' נורא (שופטים יג ו) חסן
(פֿורכטבאר).

חסף תר"ש והמן נדחף (חסמרו יז)
אתחסף (איילען, שמירצען).

חספתא (יכו' ז"מ ז) חדא חלקה
וחספתה (קאָטה, טהאָן)
מקום אשפה ומיט.

חסק (מוס' ז"ז ד) ולא את חסיקה (של
חמור). אולי יש לגרום "חסימה"
(מ'יל-קארב) ע"ע לעיל.

חפיא ורישיה מגלי (ז"ר ק) ; בל"ע
חפ"א (בארפֿוס) יחף, וי"ג
"פחי".

א) **חפר** (ילמד' ראס) מן החפוריות ומן
הקטניות; מיני שרשים
יחפרום לאכלה.

ב) **חפר** (קה"ר, ראיתי עבדים) חפיר
טב מיניה; מת קבור
בחפירה (א' טאָדטער).

ג) **חפר** ל"מ (איוז לט לט) משם חפר
אוכל (שפאָהען). (ס' סהל' עג ז)
חפורת לבא; ענ' צפוי ותקוה, עיי"ע
חטב לעיל.

חפריזא (יכו' שניע' ג) חפריזא עיקר
טב למעי; מין שורש. אולי
הוא הרעהו"ם המנקה את המעיים.

א) **חפת** (יכו' כלא' ט) אלכשוני חורין
חפתין (געבלייכט, פאָלירט)
מגוהצים, מע' חף ה.

ב) **חפת** (סה"ר, נגילה) מקרטעא
כהדין חפיתא; בל"ע
חנפוס"י, ובש"ס חפושיתא (קאָפֿער,
שפרינגקאָפֿער)

א) **חץ** מל"מ (משלי ל כז) ויצא חוצץ;
נחלק למחלקותיו (געטהיילט.
געשויידעט) ומוה ל' חציצה
(שיידונג).

ב) **חץ** (מוס' שניע' ג) חצות הקנים;
כמו "חשות" בע' חש ג
(געשטרייד) גדול קנים הרבה.

ג) **חץ** (יכו' חגיגה ג) והן חצין אותה
(אויסהויען, רייניגען) ענ' נקוד
ונקוי, מע' חץ ד.

חויץ (מכס' ג) בשביל שיחוצו (צוואמ-
מענציהען) שיתפחו ויקרבו זה לזה
להיות מחיצה מעצרת בעד המים.

חצא (כריס' ו) שפטמה לחצאין; מל"מ
חצי ומחצה (האלב, האַלפֿטע).

חצב (פסחים קיא) דלא חצב גרמידי;
פ' שאין להחצב מרת אמה.
חצבא (מר"ג ג ח) בחצבי תמוז; בל"מ
חצב (וואַננע) אמבטי שעושים
להקר, מע' חצב ב.

חצד (יכו' ע"ז ח) כמו ע' חצב ה
(צוקערראָהר) קנה שממנו
יעצרו מיץ הצוקע"ר.

חרא (סוף ס"ק דיומא) אבוב לחראי
(פֿרייא, אדעל) שרים ובני
חורין.

חורבא (ערכ' יז) נפיק מיניה חורבא
(פֿערדערבען, שמרויכלען)
מע' חרב ב.

חרברי; ע"ע חוורר.

חרדא דמא (וי"ר כד); וי"ג, חררא,
(וי"ר לא) חרדל של דם (טראָ-
פֿען) טפת דם כנקב המחמ

[מע' חרר ב] או כחרדל; ויש יפר שוהו
כע' חרדלית.

חרדה (נדס לס.) ל"מ (פֿורכט
שרעקען).

חרדל בע' חרדא לעיל .

חרדן (צ"ר פנ) הביא חכינא וזווג לה חרדן ; בלס"ו חרד"ן (קראקאדיל) מין הלטאה גדולה מזקת .

חורזור (צכו' לח:) והמים הקבועין בו ע"ע חורר , ורש"י פי' טיפות לבנות בעין .

חרז ; בל"ע חר"ו (טאליסמאן) קמיע שנושאים שם לרוב על צואריהם לסגולות שונות , ויעשום כעין תכשיט ; ואולי מזה הוא (טס"ס ח' י) צוארד בחרוזים .

חרחלין (פסח' לט.) בתמכא ובחרחלין; מין ירק מר , ורש"י כתב "לא אתפרש שמו" .

חרטם ל"מ (צייכענדייטער , מאגיער) .

חרין ת' עברה (משלי כג ח) בלס"ו (צאָרן) .

חרלא מל"ם (משלי כד לח) חרולים (דאָרנען) .

חרם (צ"צ לח.) כשעת חרום דמי *χαρμ* (קריענער) מלחמה . (גד' כז:) גודרין לחרמין ; אנשי מלחמה שהיו תקיפים ועזים .

חרן (ציה' לז.) אלפסין חרניות , ע"ע ארני לעיל .

חרנא (ירו' צרכ' ד) וחורנא אמר (א' אנדערער) אחר . (ת"י ויקרא

יט ו) וביומא חורן (אנדערן ; מאָרגען) . חרף ל"ם (ויק' יט כ) נחרפת לאיש (פרייזגעבען , הינגעבען) .

(קדוש' ו.) קורין לארוסה חרופה . חריר (ויקרא טו ג) חריר בשריה (שלייסען) ענ' ריר ונטיפה .

(א) חרש (ילמד' שמות) ותמלא כחרשים של קנים (געשמרידן) מע' חרש ב (וואַלד) ; ונראה שצ"ל "כחושין" כבש"ם (צ"צ קמג.) בע' חש ג .

(ב) חרש ת' יסובכו (איוב ת"ז) חרשין (פֿערפֿלעכטען, זיך שלינגען) מע' חרש ב .

חרות (ירו' גיטין ד) היוצא (לחירות) בכיפה בו' ובחרות של מלכים ;

אולי צ"ל "מלכדם" *χαρται μολιβδινο* (דינע בלייא פלאטען) קלפים של עופרת חתוכים וחרותים לאותיות וקבועים בקציהם על איזה דבר , והמעתיק תקנו למלת "מלכים" המורגלת לו .

(א) חרת (יזמו' קיח:) בי חרתא (ארעל) בני חורין , ע"ע חרא לעיל .

(ב) חרת (צמ"ר כ) מהו פי החירות מקום קבוע לזנות היה *χαρις* (ליעבעגענום , ליעבערייטיגן) תאות הזנות [יט] .

(ג) חרת (ירו' צ"צ צ) כ"ד קריות מיני חרת בין פסח לעצרת *χαρτος* (לעבענסמיטטעל ; גרינצויג) מיני ירק ומאכל .

(ד) חרת (ת"י שמו' יד צ) פומא חרתא מרבעתא (פֿעלו , שטיין) אבן מרובע .

חוש (איוב כ צ) ובעבור חושי בי (זינגע, עמפֿינדונג) הם ה' חושים אשר לאדם .

חשחש

[יט] חרת (צמ"ר כ) מהו פי החירות , מקום קבוע לזנות היה ולפי שהניעו עמנו צליחתן ממלכיס נקרא "פי החירות" ; פי' שדורש מלת "חרות" כצ"ל *χαρις* (ליעבע-גענום , ליעבע רייטיגן) תאות הזנות , ולכן דרש שמקום קבוע לזנות היה , ולפי שהניעו ח"ע בו' נקרא "פי החרות" ; מלת "פי" היא מלת התעוב והרחוק בלשון יוני רומי לרפס אשכנז בו' *qu si pfui* , וזהו : "פי החרות" שהרחיקו ומאסו מקום זנות הזה .— וזוה גבין מה שספרו ממעשה דר"ח צר אשי (קדושין פא ;) אמר לה מאן את , אמרה אנה חרותא , ופירש"י שם זונה נכרת צעיר ; אבל באמת הוא שם לחלילית האהבה , אשר ע"כ כנו להס בו שם' הזנות המפורסמות .

השהש ת"י האנכי הריתי (צמד' יא
 יב) עברית וחשחשות במעוי;
 מע' חש א (עמפפידען, ליידען). (כ"ר
 נ) תחש תחשן; עג' הכאבה .
חשך (משלי יז כז) החשך מלוי (צוריק-
 האלמען) עג' עצירה, כע' חסך .
חשיפא (תוס' כלאים ג) חשיפה והאיטן
 וחגמ; צ"ל "חשיפה" כבש"ם
 (נדק סה:) של שיפה ושל גמי (באסט) .
השתא (סמחיס מ) טבע בחישתא
 (בינוען זומפף) אגם מיס .
 ע"ע חש ג .

חתל ת' חוח באהליהם (סוסע ט ו)
 חחולים בברניתהון; נראה שצ"ל
 "חרולים" שהוא מין חוח, או יעתיקו
 כאלו היה כתוב "אוח" מין חיה .
חתם (לויכ מא ז) אחיד בחותם (אונמער-
 שריפמ, זונגעל) ופן בל"ע,
חתנותא (דנר' לכ נ) בית חתנותא
 (האכצייט) .

ט

טאב (דני' ו כד) שניא טאב (נימע)
 טובה .
טואונים, בע' הרנירק לעיל .

טאים ת' כנשר חש (חנק' א ח) כנשרא
 דטאים (פליגען, איילען) ,
טאדיקי או טאריקי (עמו"ר יא)
 אל יפול בטאדיקי זו שפלוני
 פטרונו עומד עליהם; צ"ל "בבטאדיקי"
 καταδικη (פעראורטהיילונג, שמראפע)
 משפט ועונש, כע' קטאדיקי .
טאיף (ת"י דנר' כא א) טאיף על אנפי
 מיא (שוויכמען) עג' שחייה .
טארין של נילום היה (ניש סס"ר)
 τρωγειν (צושוען) ענין

ראיה והבטה .
טב (סה"ר, כתפוח) כמה הוא טבא
 (ווערטא) שוה .
טובא (סגד' מא:) אמריתו בה טובא
 (פיעל) הרבה .
טבאות טיבו, ת' חסד (עמוח כו)
 טיבו (גיטע, גנאדע) . (ת"י
 דנר' יג טו) ותשיילון טבאות (זארגנפאלטיג),
 וכן בלס"ו .
טביא ת' צבו (דנר' יב טו) טביא
 (הירש) .

טבלרא ת' כאיש מגן (משלי כד לה)
 כנברא טבלרא *tabellarius*
 (בריעפבאטע, קוריער) שליח ורץ .

טבלרין (פסיק' כא) טבלרין שלו
 חקוקה על לבם *tabula*
 (פערצייכנים) רשום כבודו כו', ואותיות
 "רין" נוספים, כנהוג .
טבוסה (ירו' שנת ז) לא בככול טבוסה;
 לדעתי צ"ל "כומסה" והוא שם
 לכובע התחתון (קאפל, קאפכען), ע"ע
 דקמן [כ] .

טבע (מ"ש ו י) טבעי וטבעך אזל
 בכל מדינתא (רוף, נאמע) .

טגן (ילמד' ויגש) אחת טגנת את אביך;
 באגרת בראשית (ס) טגנת מעין
 של אביך (בראמען) עג' הכאבה וצער .

טגנא (ע"ז כת) טגנא בדובשא, צ"ל
 "פגנא" *πηγανον* (רוימע) כגיר'
 הערוך, שם צמח .

טהירא, טהר ירי (ת"י צמד' ו כד)
 שדים של צהרים, מע'
 טהר ב .

טווא ת"י השפן (ויקל' יא ה) ית טווא,
 כע' טפוא (פפיייל שפרינגער)
 מין

[כ] טבוסה (ירו' שנת ז) לא בככול טבוסה, ונש"ס (שנת טו :) ככול זה אימי יודע מהסווא
 כו' כפה של אמר כו' שהוא למטה מן השנכה; ויהיה זה מכסה התחתון שעל
 הראש הנקרא גם בלשוננו ככול (קאפל, אונטעררויב) והוא מל"ר; ע"כ נראה לי לאמת
 שנמקום מלת טבוסה ל"ל כומסה, שהוא שם לכובע התחתון, עיי"ע לקמן .